

ירושה כלפי מעלה

חיוב סבא וסבתא במזונות נכדיהם: מדוע, מתי וכיצד / מיכאל טאוסין

מבלי לספק את צרכיו. כך, למשל, חייב בית המשפט העליון עוד לפני 30 שנה את הוריו של הבעל במזונות הנכדה, כאשר האב עזב את הארץ ולא נודע מקום הימצאו. במקרה זה היתה האשה עורכת דין, אולם נקבע שהכנסתה איננה מספקת על מנת לקיים את הבת, ולכן חויבה הסבתא בסכום של 250 לירות לחודש כתוספת תמיכה לנכדה. כך היה גם בפרשת לויאן אשר נדונה בבית המ־שפט העליון בשנת 1989, וגם שם מקום הימצאו של האב לא היה ידוע.

רוב התביעות מוגשות נגד הוריו של הבעל, משום שבארצנו ברוב המקרים המשמורת בילדים היא בידי האם ועל כן האב הוא שנעלם. אבל מבחינה משפטית עקרונית, אין הבדל בין חיובם של הורי האב לבין חיובם של הורי האם. אדרבא: אם הוגשה תביעה נגד הורי האב, יכולים אלה לבקש מבית המ־שפט שגם הורי האם יצורפו כנתבעים ושהעול יחולק ביניהם.

שופטת בית המשפט לענייני משפחה בירושלם, לים, נילי מימון, ניתחה לאחרונה את יכולתם של שני זוגות הסבים, כאשר דנה בחלוקת נטל המזונות ביניהם. גם במקרה זה האב נסע לחו"ל, לא נתן גט ונעלם באנגליה.

המיוחד בפסק דין זה הוא בכך, שהשופטת מב־ססת את החיוב של הסבים גם על הדין העברי וגם על חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, על פיו יש זכות לאדם שלא לרעוב. משפטית יש לומר, שהביסוס על חוק יסוד זה איננו נחוץ לכאורה, על פי לשונו של חוק המזונות עצמו.

כדאי להדגיש, שעל פי החוק וגם על פי פסקי הדין, אפשר לתבוע מזונות מסבים לא רק כאשר האב בחו"ל, אלא גם אם האב בארץ ואיננו יכול או איננו רוצה לפרנס את ילדיו. זאת, כמובן בתנאי שה־סבים יכולים לפרנסם ובכל המגבלות שצוינו קודם. בית המשפט המחוזי בחיפה קבע בשנת 1995 בע־ניינה של משפחת אושרי, שהסבא צריך לשלם למזו־נות נכדותיו כהשלמה. שהאם לא הצליחה לגבות את המזונות מהאב וטענה שהוא מתחמק, וחוב המזונות בלשכת הוצאה לפועל הגיע ל־40 אלף שקל.

תביעה להשתתפות בהוצאות הנכדים תהיה לגיטימית גם כאשר הסבים בחו"ל, ובמקרה כזה הם יזומנו ע"י בית המשפט להתייצב לדין בישראל. כך קרה בתיק שבו ניתן פסק דינה של השופטת מימון, שם הורי האם התגוררו בדרום אפריקה.

בעניין שהיה בטיפול לפני 25 שנים, בפ־ר־ש חסין נגד פלדמן וכך, נדחתה הטענה לפיה יש פסק דין למזונות נגד האב ועל כן לא צריך לתבוע את הסבא והסבתא. בית המשפט העליון קבע, שיש עילה לתבוע את הסבים אם המזונות לא שו־למו בפועל. משנדחו טענותיהם של הסבא והסבתא (אגב, יוצאי ברית המועצות שכפרו בהיותם סבא וסבתא), הם חויבו להתגונן בתביעת המזונות ובשל כך חזר הבעל/האב לארץ.

בסיכומי של דבר, הסעד של תביעות מזונות מסבים הוא כלי חשוב הן לקטינים והן לאמם. ///

בית המשפט לענייני משפחה ברמת־גן עומד לזון בקרוב בתביעת אם לתשלום מזונות בידי אבי בעלה־לשעבר עבור בתו/נכדתו. האפשרות לחייב סבא וסבתא במזונות הנכדים היא על פי החוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), תשי"ט-1959, ותביעות כאלה התרבו בשנים האחרונות.

אפשרות זאת לא נוצלה בעבר גם בשל חוסר מו־דעות לה, וגם משום שהחוק מגביל את האפשרות לגביית מזונות מהסבים ומחייב קודם במזונות את ההורים ובפרט את האב. מעניין לציין, שהחוק מא־פשר לחייב אדם (בהתקיים נסיבות מתאימות לכך) גם במזונות הוריו או אחים ואחיות. חיוב הסבים במזונות משרת שתי מטרות: לגרום לאב (הבעל) לחזור ארצה, לתת גט ולשלם מזונות; ולדאוג לצרכי הקטינים כשלעצמם.

האפשרות לתבוע על פי החוק מוגבלת בהגבלות שונות. האחת: יחייבו אדם לשלם מזונות לנכד רק אם יש לו די בכדי לפרנס את עצמו, את בן זוגו ואת ילדי שניהם. השנייה: הנכד לא יכול לפרנס את עצמו מעבודה, מנכסים או ממקור אחר. השלישית: הנכד איננו יכול לקבל מזונות מאביו או מאימו.

המגבלות אלו הביאו לכך, שרוב התביעות למ־זונות מסבים הוגשו כאשר אבי הילד עזב את הארץ

הכותב הוא מומחה לדיני משפחה